

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2013-159-22
Rīgā

2015. gada 23. februārī

Nr. G-6/8

Iekšlietu ministrijai
Čiekurkalna 1.līnijā 1 korp.2
Rīgā, LV-1026

Valsts policijai
Čiekurkalna 1.līnijā 1 korp. 4
Rīgā, LV-1026

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam
Maskavas ielā 5
Rīgā, LV-1050

Izglītības kvalitātes valsts dienestam
Zigfrīda Annas Meierovica bulvārī 14
Rīgā, LV-1050

*Par apsardzes darbinieku apmācības
un sertifikācijas efektivitāti*

Pēc 2013. gada 21. novembra traģiskā notikuma Zolitūdes lielveikalā „Maxima” izskanēja viedoklis, ka cilvēku bojāejas viens no iespējamajiem cēloņiem ir bijusi apsardzes darbinieku neprofesionāla rīcība¹. Masu informācijas līdzekļos arī ir pausta informācija, ka atbilstoši instrukcijām, evakuēšanu „Maxima” apsardze sāka tikai tad, kad atrada trauksmes avotu².

Minētais fakts, abstrahējoties no konkrētā gadījuma, radīja jautājumu, vai un kā apsardzes darbinieki, iegūstot zināšanas sertifikācijas procesā, tiek apmācīti par rīcību trauksmes gadījumos (signalizācijas darbības) sabiedriskās (publiskās) vietās, kur

¹ Sk., piem., http://lat.mixnews.lv/lv/kriminalzinas/19783_sics-lielveikalam-maxima-jauzneas-atbildiba-par-pretlikumigu-instrukciju-arkartas-situacija; http://lat.mixnews.lv/lv/sabiedriba/19724_bijusais-vugd-prieksnieks-straume-nav-normali-ka-pec-signalizācijas-nenotika-cilveku-evakuacija [skatīts 11.02.2015.].

² Sk., piem., Laura Dzērve, „Maxima” gadu pēc Zolitūdes izrāda evakuācijas plānus; VUGD sagatavojis izmaiņas likumā, <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/maxima-gadu-pec-zolitudes-izrada-evakuācijas-planus-vugd-sagatav.a105391/> [skatīts 09.02.2015.].

atrodas cilvēki³, un vai cilvēku drošība tiek uzskatīta par primāro mērķi, trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās.

Ņemot vērā, ka atbildes uz šiem jautājumiem, gan tieši, gan netieši varētu liecināt par valstī izveidotās apsardzes darbinieku sertifikācijas sistēmas efektivitāti Apsardzes darbības likuma⁴ 2. panta pirmajā daļā noteiktā mērķa kontekstā, proti, radīt tiesisku pamatu apsardzes darbības veikšanai, lai nodrošinātu personas un sabiedrības drošību, tiesībsargs pēc savas iniciatīvas ierosināja pārbaudes lietu, ar mērķi rast atbildes uz minētajiem jautājumiem.

Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs ieguva informāciju no Valsts policijas, Iekšlietu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta, kā arī no vairākām mācību iestādēm, kas realizē profesionālās izglītības programmu „Apsardzes darbs” un profesionālās augstākās izglītības programmu „Organizācijas drošība”.

Apsardzes darbinieku sertifikācijas sistēma

Viens no būtiskākajiem apsardzes darbības veikšanas pamatiem personu un sabiedrības drošības nodrošināšanā ir apsardzes darbinieka sertifikācija.

Saskaņā ar 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma 14. panta pirmo daļu apsardzes sertifikātu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izsniedz fiziskajai personai, kura apguvusi saskaņā ar profesiju standartu izstrādātu izglītības programmu un nokārtojusi kvalifikācijas pārbaudījumu vai kurai atzīta ārvalstīs iegūtā profesionālā kvalifikācija atbilstoši likumam „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”, kā arī fiziskajai personai, kura apguvusi akreditētu pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu un ieguvusi drošības speciālista kvalifikāciju. Apsardzes sertifikāta derīguma termiņš ir pieci gadi.

No minētās tiesību normas izriet divi būtiski noteikumi apsardzes sertifikāta iegūšanai:

- 1) jābūt iegūtai atbilstošai izglītībai;
- 2) jābūt nokārtotam kvalifikācijas pārbaudījumam Valsts policijā.

Apsardzes darbiniekam iegūstamā izglītība

Spēkā esošajā kārtībā paredzēts atvieglojums saņemt apsardzes sertifikātu personām, kuras apguvušas akreditētu pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu un ieguvušas drošības speciālista kvalifikāciju⁵. Šajā sakarā likumdevējs ir atzinis, ka prasība kārtot kvalifikācijas pārbaudījumu personām, kurām ir minētā izglītība, nav samērīga attiecībā pret personām, kuras apguvušas tikai 160 stundu mācību programmu. Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība organizāciju drošībā atbilst profesijas standartam PS 0151 un pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības prasībām. Drošības speciālista izglītība sagatavo personas darbam vadošos

³ Zolitūdes lielveikala „Maxima” traģēdijas kontekstā, šajā pārbaudes lietā akcents ir likts uz fiziski apsargājamām publiskām vai privātām telpām, kur atrodas vai var atrasties cilvēki, piemēram, lielveikali, izstāžu, sporta halles u.tml.

⁴ Pārbaudes lieta tika ierosināta laikā, kad spēkā bija 2006. gada 11. maija Apsardzes darbības likums. Ar 2014. gada 20. martu minētais likums ir zaudējis spēku, tā kā stājās spēkā jauns 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likums. Gan 2006. gada 11. maija Apsardzes darbības likuma, gan 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma mērķi ir identiski – radīt tiesisku pamatu apsardzes darbības veikšanai, lai nodrošinātu personu un sabiedrības drošību (sk., 2. panta pirmo daļu).

⁵ Šādu programmu šobrīd realizē divas augstskolas - Biznesa augstskola Turība (studiju programma „Organizāciju drošība”) un Daugavpils Universitāte (studiju programma “Civilā drošība un aizsardzība”).

amatos komercsabiedrību drošības dienestos, apsardzes komercsabiedrībās un citās apsardzes struktūrās⁶.

Līdz ar to likumdevējs ir secinājis, ka pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība organizāciju drošībā pilnībā nodrošina izglītojamās personas zināšanas un priekšstatus par apsardzes darba īpatnībām, t.sk. rīcību trauksmes (arī signalizācijas trauksmes) gadījumos sabiedriskā vietā, kas neprasa papildus valsts kontroli attiecīgo zināšanu apliecināšanā. Analogiska prasība ir attiecībā uz ārvalstīs iegūtu atbilstošu profesionālo kvalifikāciju, kura no Latvijas valsts puses ir atzīta.

Ja 2006. gada 11. maija Apsardzes darbības likuma 11. panta pirmās daļas vispārējā minimālā prasība bija apgūt profesionālās pilnveides izglītības programmu „Apsardzes darbs”⁷, kas paredz 160 mācību stundas, tad šobrīd 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma 14. panta pirmajā daļā vispārējā minimālā prasība ir, ka pretendents jāapgūst profesiju standartam atbilstošu izglītības programmu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 18. maija noteikumu Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību” 2.pielikumu „Profesiju standarti” apsardzes darbības jomā ir noteikti šādi profesiju standarti: 1.88. Drošības dienesta vadītāja profesijas standarts (piektais profesionālās kvalifikācijas līmenis); 2.50. Drošības speciālista profesijas standarts (ceturtais profesionālās kvalifikācijas līmenis); 3.59. Apsardzes organizatora profesijas standarts (trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis).

Minētie profesiju standarti pēc būtības atbilst augstākā līmeņa apsardzes darbības speciālista profesijai, kura pienākumos ietilpst organizēt un kontrolēt uzņēmuma īpašuma un personāla drošības pasākumu kompleksa darbību. Pašlaik nav izstrādāts profesijas standarts apsardzes darbiniekam, kura pienākumos ietilpst atsevišķu apsardzes darbinieka pienākumu izpilde (darba apsardzes postenī, darbs apsardzes patruļā, u.c.)⁸.

Ņemot vērā norādīto, likumdevējs, lai nodrošinātu 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma 14. panta pirmajā daļā paredzētās prasības un nodrošinātu iespēju personām apgūt apsardzes darbiniekiem sertifikāta iegūšanai nepieciešamo mācību programmu, noteica pārejas periodu līdz 2017. gada 1. jūlijam, lai izstrādātu un apstiprinātu attiecīgu apsardzes darbinieka profesijas standartu, kā arī lai dotu iespēju mācību iestādēm, kas realizē apsardzes darbinieku apmācību, izstrādāt profesionālās tālākizglītības programmu atbilstoši 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma 14. panta pirmās daļas prasībām.

2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likuma pārejas noteikumu 7.punktā ir paredzēts, ka līdz 2017. gada 1. jūlijam apsardzes sertifikātu izsniedz arī tādai fiziskajai personai, kura apguvusi apsardzes sertifikāta iegūšanai nepieciešamo profesionālās pilnveides programmu, kā arī pirmās palīdzības sniegšanas mācību kursu un nokārtojusi apsardzes darbības kvalifikācijas pārbaudījumu.

⁶ Sk. Likumprojekta „Apsardzes darbības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) 4.punktu, <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/2B91068995480BECC2257BAA00256722?OpenDocument> [skatīts 09.02.2015.].

⁷ Saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma 28.panta sesto daļu profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības ieguves ilgumu un izglītības saturu nosaka attiecīgā izglītības programma.

⁸ Sk., likumprojekta „Grozījums Apsardzes darbības likumā” anotācijas 1.punktu, <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/8D22D755DA489CA8C2257CAD0033B2EB> [skatīts 09.02.2015.].

Līdz ar to šobrīd attiecībā uz apsardzes darbinieku apmācību tiek realizēta līdz 2014. gada 13. februāra Apsardzes darbības likumam izstrādātā profesionālās pilnveides programma „Apsardzes darbs”⁹, kura atbilstoši šīs pārbaudes lietas ierosināšanas mērķim ir vērtējama detalizētāk. Pirmkārt, ir izvērtējams, vai profesionālās pilnveides programmā ir „Apsardzes darbs” apmācības saturs paredz jautājumu loku par apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki. Otrkārt, vai šāda rīcība tiek reglamentēta ar ārējiem normatīviem aktiem.

*Profesionālās pilnveides programmas „Apsardzes darbs”
saturs un tās realizācija*

Iepazīstoties ar profesionālās pilnveides programmu „Apsardzes darbs”, konstatējams, ka tās mācību plāns paredz apgūt 6 profesionālos mācību priekšmetus: 1) Apsardzes darbības tiesiskais regulējums; 2) Apsardzes taktika; 3) Tehniskie līdzekļi apsardzē; 4) Šaujamo ieroci un speciālie līdzekļi apsardzē; 5) Saskarsmes psiholoģija; 6) Speciālo cīņas paņēmieni pielietošanas pamati. Minētie priekšmeti ir sadalīti apakštēmās.

No programmas un šo programmu realizējošo izglītības iestāžu sniegtās informācijas ir secināms, ka jautājums par apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumos sabiedriskās (publiskās) vietās detalizēti tiek skatīts mācību priekšmeta „Apsardzes taktika” apakštēmā „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās”.

Šajā apakštēmā tiek izskatīt šādi jautājumi: 1) Iespējamo situāciju raksturojums, īpatnības un ieteicamie atrisinājumi; 2) Ugunsdrošības noteikumi. Apsardzes darbinieka rīcība ugunsgrēka gadījumā.

Lai noskaidrotu, kādu saturu minēto programmu realizējošās izglītības iestādes iekļauj apakštēmā „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās”, tiesībsargs izlases kārtībā pieprasīja informāciju no vairākām licencētām gan valsts un pašvaldības, gan privātajām izglītības iestādēm.

No saņemtās informācijas ir konstatējams:

1) Valsts un pašvaldības izglītības iestādes, kaut arī profesionālās pilnveides programmu „Apsardzes darbs” ir izstrādājušas un saskaņojušas, tomēr apmācību neveic attiecībā uz privātu fizisku personu apmācību. Minētajam apstāklim ir konstatējami galvenokārt divi iemesli. Pirmkārt, orientēšanās uz specifisku mērķauditoriju, piemēram, Valsts policijas koledža, kaut arī saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesīga apmācīt fiziskās personas pēc minētās programmas, tomēr to nedara, orientējoties uz Valsts policijas darbinieku apmācību apsardzes jomā. Otrkārt, pakalpojuma pieprasījuma neesamība.

2) Lielākā daļa privāto izglītības iestāžu, kurām tiesībsargs pieprasīja informāciju, neatsaucās. Savukārt divas privātās izglītības iestādes, kuras atsaucās, informēja, ka apakštēmā „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās” par trauksmes gadījumiem sabiedriskās vietās izglītojamie: (1) tiek iepazīstināti ar normatīvajiem aktiem, kas attiecās uz minēto apakštēmu, t.sk. ar Apsardzes darbības likumu, Fizisko personu datu aizsardzības likumu, likumu „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem”, Publika izklaides un svētku pasākumu drošības likumu, Civilās

⁹ Sk. 2014. gada 29. janvāra iekšlietu ministra apstiprinātā profesionālo pilnveides programmu „Apsardzes darbs”, http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/programmas/apsardzes_darbs.pdf [skatīts 09.02.2015.].

aizsardzības likumu un Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likumu, kā arī (2) tiek apskatīts dažādu situāciju raksturojums, apsardzes darbinieka rīcības izvēle, tirdzniecības objektu apsardze, rīcība ugunsgrēka gadījumā apsargājamā objektā.

No minētā secināms, ka profesionālās pilnveides programma „Apsardzes darbs” paredz jautājumu loku par apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki.

Analizējot profesionālās pilnveides programmas „Apsardzes darbs” mācību priekšmeta „Apsardzes taktika” izmantojamo normatīvo aktu sarakstu atzīstams, ka uz apakštēmu „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās” pārbaudes lietas kontekstā pēc būtības attiecināmi šādi normatīvie akti: Apsardzes darbības likums, Publika izklaides un svētku pasākumu drošības likums, Civilās aizsardzības likums, Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums, Ministru kabineta 2004. gada 17. februāra noteikumi Nr.82 „Ugunsdrošības noteikumi” (turpmāk arī – Ugunsdrošības noteikumi).

Apsardzes darbības likuma 18. pants nosaka apsardzes darbinieka tiesības un pienākumus. Šī panta otrās daļas 1.punkts paredz, ka apsardzes darbiniekam, veicot apsardzes darbību, ir tiesības prasīt, lai persona izbeidz prettiesisko darbību un ievēro apsargājamā objektā noteikto kārtību, vai atkarībā no tās veiktajām darbībām lūgt attiecīgo personu atstāt apsargājamo objektu, kā arī izraidīt šo personu no apsargājamā objekta, ja tā nepakļaujas lūgumam un turpina pārkāpt apsargājamā objektā noteikto kārtību un šādu izraidījumu paredz apsargājamā objekta apsardzes noteikumi.

Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 8. pants nosaka, ka iestāžu, organizāciju un komercsabiedrību ugunsdrošības, ugunsdzēsības un glābšanas dienestu galvenie uzdevumi ir veikt pasākumus, kas saistīti ar ugunsgrēku profilaksi un ugunsgrēku dzēšanu, kā arī veikt glābšanas darbus attiecīgajā iestādē, organizācijā vai komercsabiedrībā.

Ugunsdrošības noteikumu 6.5. apakšnodaļa reglamentē ugunsgrēka izziņošanas sistēmas iedarbināšanas kārtību, cita starpā paredzot, ka par tās noteikšanu ir atbildīgs juridiskās personas vadītājs.

Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma 18. panta pirmā daļa paredz - ja publiska pasākuma apmeklētājiem un dalībniekiem ir izteikti draudi vai citādi apdraudēta viņu drošība, par sabiedrisko kārtību un drošību atbildīgā persona nekavējoties par to informē Valsts policijas teritoriālo iestādi un organizē pasākuma dalībnieku evakuāciju, kā arī norobežo apdraudējuma vietu. Savukārt minētā panta otrā daļa nosaka, ka, ja pēc situācijas novērtēšanas draudi nav guvuši apstiprinājumu, pasākuma organizators ir tiesīgs pieņemt lēmumu par publiska pasākuma turpināšanu, ņemot vērā Valsts policijas darbinieku sniegto informāciju.

Civilās aizsardzības likuma 13. panta pirmās daļas 3., 4.punkts nosaka, ka civilās aizsardzības pasākumus, apzinot iespējamus apdraudējumus, paredz iestādes un komersanta objekta civilās aizsardzības plānā, ja komersanta objekts ir paaugstinātas bīstamības objekts vai tajā var atrasties vairāk nekā 50 cilvēku. Ja vairāki komersanti, iestādes atrodas vienā ēkā, civilās aizsardzības plānu izstrādā katrs iestāde, komersants, kurš atbilst minētajiem nosacījumiem.

Komersanta objekta un iestādes civilās aizsardzības plānā iekļaujamo informāciju paredz Ministru kabineta 2007. gada 26. jūnija noteikumi Nr.423 „Pašvaldības, komersanta un iestādes civilās aizsardzības plāna struktūra, tā izstrādāšanas un apstiprināšanas kārtība” (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 423).

Šo noteikumu 5.11. apakšpunkts paredz, ka civilās aizsardzības plānā ir jābūt norādītai informācijai:

- 1) par atbildīgām personām par civilo aizsardzību objektā, to pienākumiem;
- 2) par katastrofu pārvaldīšanai izveidoto organizatorisko struktūru, iesaistīto darbinieku pienākumiem;
- 3) par darbinieku apmācību civilās aizsardzības jautājumos un pirmās palīdzības sniegšanā.

Savukārt Noteikumu Nr. 423 5.13. apakšpunkts nosaka, ka civilās aizsardzības plānā ir jābūt informācijai par katastrofu pārvaldīšanas organizēšanu, t.sk. par:

- 1) apziņošanu, komersanta objektā nodarbināto un tieši apdraudētās apkārtnējās teritorijas iedzīvotāju informēšanu;
- 2) evakuācijas pasākumiem;
- 3) pirmās un neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu;
- 4) sabiedriskās kārtības uzturēšanu komersanta objektā un īpašuma apsardzi;
- 5) pasākumiem cilvēku, mājdzīvnieku un īpašuma attīrīšanai no piesārņojuma (dekontaminācija);
- 6) sadarbību ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, avārijas dienestiem, valsts un pašvaldību iestādēm;
- 7) iedzīvotāju izglītošanu civilajā aizsardzībā (ja minētos iedzīvotājus var ietekmēt avārija objektā).

Savukārt Noteikumu Nr. 423 5.14. un 5.15. apakšpunkts nosaka, ka plānā tabulas veidā ir jābūt informācijai par preventīviem, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas neatliekamajiem pasākumiem, kā arī par plānoto pasākumu un resursu iesaistīšanas gatavības pārbaudi. Analoģiski noteikumi ir paredzēti arī valsts un pašvaldību iestādēm.

Noteikumu Nr. 423 15.punkts paredz, ka komersanta objekta vai iestādes civilās aizsardzības plānu saskaņo ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta teritoriālo struktūrvienību.

No minētajām tiesību normām, izriet:

- 1) Apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, pamatā nosaka apsargājamā objektā noteiktie iekšējie kārtības noteikumi, proti, komersanta, iestādes utt. iekšējie noteikumi, kas tiek saskaņoti ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu.

Tas sistēmiski saskan arī ar darba aizsardzību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Darba aizsardzības likuma 12. pants paredz darba devējs uzņēmumā nodrošina pasākumus, kas nepieciešami pirmās palīdzības sniegšanai, bīstamo iekārtu avārijas seku ierobežošanai vai likvidēšanai, ugunsdzēsībai, nodarbināto un citu personu evakuēšanai. Darba devējs: 1) nodrošina sazināšanos ar ārējiem dienestiem, īpaši ar dienestu, kas sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību un veic ugunsdzēsības un glābšanas darbus; 2) norīko nodarbinātos, kuri apmācīti pirmās palīdzības sniegšanā, ugunsdzēsības un nodarbināto evakuācijas pasākumu veikšanā, un nodrošina, lai šie nodarbinātie būtu pietiekamā skaitā, attiecīgi instruēti un apgādāti ar nepieciešamo aprīkojumu¹⁰.

¹⁰ Detalizētākus darba devēja (attiecīgi arī apsargājamā objekta) īpašnieka, valdītāja utt. pienākumus nosaka Ministru kabineta 2009. gada 28.aprīļa noteikumu Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās”, kā arī Ministru kabineta 2010.gada 10.augusta noteikumi Nr.749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos”.

Turklāt, faktu, kā šāda prakse, proti, ka apsargu rīcība ir pakārtota apsargājamā objekta īpašnieka (valdītāja utt.) iekšējiem noteikumiem ir atzīta par normu spilgti apliecināja Zolitūdes lielveikala „Maxima” traģēdijas gadījums.

2) Lai arī normatīvā līmenī salīdzinoši skaidru rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, paredz Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums, tomēr tā noteikumi apsardzes darbiniekam atstāj lielu rīcības brīvību vērtēt situāciju, piemēram, izlemt, vai signalizācijas trauksmes gadījumā ir apdraudēta pasākuma apmeklētāju un dalībnieku drošība un vai ir veicama nekavējoša evakuācija.

3) Normatīvo aktu līmenī nav paredzēts apsardzes darbinieka tiešs pienākums nekavējoties veikt evakuāciju trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka jautājuma par apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, saturs apmācības laikā ir katrai izglītības iestādei brīvi veidojams, un tas tiek balstīts uz normatīvajos aktos noteiktām prasībām un profesionālākās darbības teorētiskiem un praktiskiem apsvērumiem.

Tā kā normatīvie akti tieši neparedz apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, kā arī tie neizslēdz iespēju, ka apsargājamā objekta iekšējie normatīvi var neparedzēt attiecīgu rīcību no apsardzes darbinieka puses¹¹, secināms - apmācības saturs neizslēdz, ka apmācības procesā tiek minēti piemēri, kad nekavējoties ir uzsākama evakuācija, tiklīdz sāk darboties signalizācija, taču tas neparedz, ka apsardzes darbinieka profesionāls pienākums (obligāts rīcības modelis) ir veikt (organizēt) nekavējošu cilvēku evakuāciju no sabiedriskām (publiskām) telpām. Attiecīgā jautājuma apmācības pamatā tiek likts uzsvars uz apsardzes darbinieka rīcības brīvību izvērtēt evakuācijas nepieciešamību¹².

Tiesībsarga vērtējums un rekomendācijas

1. Tiesībsarga skatījumā, šāda nostāja apmācības procesā, pirmkārt, nonāk pretrunā ar Apsardzes darbības likumā definēto apsardzes darbības mērķi – apsardzes darbības rezultātā nodrošināt personas un sabiedrības drošību. Nav noliedzama situācijas izvērtēšanas nepieciešamība, sākot darboties signalizācijai, taču tas ir pakārots jautājums, kas risināms pēc cilvēku veselībai un dzīvībai radītā riska novēršanas, proti, pēc evakuācijas veikšanas no sabiedriskām (publiskām) telpām. Pretējā gadījumā tiek nonivelēta signalizācijas nozīme cilvēku drošības kontekstā un procedūra tiek vērtēta augstāk par cilvēku drošību.

Otrkārt, šāda nostāja apmācības procesā neveido apsardzes darbiniekos vienotu un nepārprotamu izpratni par rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, tādējādi neveidojot vienotu

¹¹ Piemēram, apsargājamā objekta īpašnieks civilās aizsardzības noteikumos nav paredzējis, ka par evakuāciju trauksmes gadījumā ir atbildīgs apsardzes darbinieks, bet darba drošības speciālists.

¹² Viedokli, ka apsardzes darbiniekam vispirms ir jāvērtē evakuācijas nepieciešamība, t.sk. signalizācijas darbības laikā, un vēlāk jāpieņem lēmums par evakuāciju pauž arī apsardzes nozares pārstāvji, http://lat.mixnews.lv/lv/sabiedriba/19831_koblencz-drosiba-jebkura-evakuācijas-saksana-rupigi-jaiizverte-viltus-trauksmes-notiek-biezi [skatīts 12.02.2015.].

priekšstatu un izpratni par apsardzes darbinieka darbības virsmērķi un cilvēku tiesībām dzīvot (atrsties) labvēlīgā un drošā vidē.

Ņemot vērā minēto, ir pamats atzīt, ka šajā aspektā apsardzes darbinieku sertifikācijas sistēma ir neefektīva.

Lai veidotu vienotu pieeju apsardzes darbinieku apmācības procesā attiecībā uz rīcību signalizācijas darbības laikā, kā arī vienotu pieeju apsardzes darbinieka rīcībai, pildot tā pienākumus, ir nepieciešams pārskatīt profesionālās pilnveides programmas „Apsardzes darbs” mācību priekšmeta „Apsardzes taktika” apakštēmas „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās” saturu.

Lai novērstu jebkādas šaubas par apsardzes darbinieku apmācības saturu šajā jautājumā, kā viens no risinājumiem ir izvērtēt iespēju normatīvajos aktos tieši paredzēt apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, piemēram, papildinot Apsardzes darbības likuma 18. panta pirmo daļu ar jaunu punktu, kas paredzētu, ka apsardzes darbinieka pienākums trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, veikt nekavējošu cilvēku evakuāciju.

Cits risinājums ir Iekšlietu ministrijas kā apsardzes darbības nozares pārraugošajai iestādei, Valsts policijas kā apsardzes darbību kontrolējošas iestādes un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta kā kompetentās iestādes ugunsdrošības un glābšanas darbu jomā iesaistīšanās programmas „Apsardzes darbs” mācību priekšmeta „Apsardzes taktika” apakštēmas „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās” satura pilnveidošanā.

Ministru kabineta 2014. gada 2. decembra noteikumu Nr.742 „Apsardzes sertifikātu izsniegšanas noteikumi” 2. punkts paredz, - lai saņemtu apsardzes sertifikātu, persona (..) Valsts policijā kārtu pārbaudījumu. Minēto noteikumu 10.punkts paredz, ka pārbaudījums sastāv no praktisko iemaņu pārbaudes uzbrukuma atvairīšanas un aizturēšanas taktikā un teorētisko zināšanu pārbaudes. Teorētisko zināšanu pārbaudi kārtu datorizēti, atbildot uz testa jautājumiem (minēto noteikumu 12.punkts). Ņemot vērā minēto, secināms, ka Valsts policijai kā apsardzes darbības uzraugošajai valsts iestādei ir iespēja, izvērtējot šajā pārbaudes lietā konstatēto nepilnību būtiskumu un sabiedrisko nozīmīgumu, noteikt pārbaudes darba saturu, t.sk. pārbaudes darbā iekļaujot konkrētu jautājumu par apsardzes darbinieka rīcību trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki.

Attiecīgi Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta koordinēta rīcība, piemēram, profesionālās pilnveides programmu „Apsardzes darbs” realizējošo izglītības iestāžu pārstāvjiem veicot apmācības, informējot šo iestāžu mācībspēkus u.tml., efektīvi varētu novērst konstatēto nepilnību.

Ievērojot minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta otro un trešo daļu, aicinām sešu mēnešu laikā no šī atzinuma saņemšanas:

1) Iekšlietu ministriju izvērtēt iespēju normatīvajos aktos tieši nostiprināt apsardzes darbinieka pienākumu veikt nekavējošu evakuāciju trauksmes (signalizācijas darbības) gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki.

2) Valsts policijai sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu izvērtēt iespēju pilnveidot programmas „Apsardzes darbs”

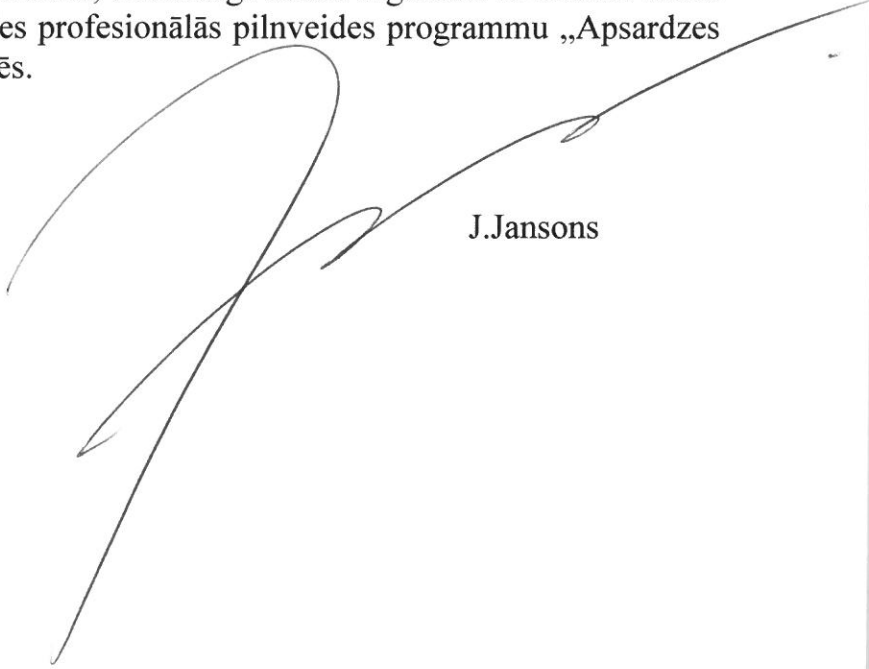
mācību priekšmeta „Apsardzes taktika” apakštēmas „Apsardzes darbinieka rīcība ekstremālās situācijās” saturu.

2. Vienlaikus tiesībsargs norāda, ka pārbaudes lietas izskatīšanas laikā neoficiāli tika saņemta informācija, ka praksē izglītības iestādes, kas realizē profesionālās pilnveides programmu „Apsardzes darbs”, apmācību veic formāli, nenovadot obligāto 160 stundu mācību kursu, tādējādi nodrošinot klientiem iespēju ātri tikt pie attiecīgās izglītības apliecinošā dokumenta.

Lai arī pārbaudes lietā nav gūts oficiāls apstiprinājums šādai mācību iestāžu rīcībai, tomēr tiesībsargs uzskata par nepieciešamu informēt Izglītības kvalitātes valsts dienestu par minētajiem iespējamajiem pārkāpumiem izglītības procesā.

Šajā sakarā, ņemot vērā, ka apsardzes darbinieku rīcības profesionalitāte ir atkarīga no kvalitatīva apmācības procesa, tiesībsargs aicina Izglītības kvalitātes valsts dienestu veikt preventīvas pārbaudes profesionālās pilnveides programmu „Apsardzes darbs” realizējošajās mācību iestādēs.

Tiesībsargs

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long, sweeping tail that extends towards the right edge of the page.

J.Jansons

